

DF Revy

04: InfoGalleriet – den fremskudte formidling **06:** Nettets genkomst? **09:** Danmarks Forskningsbiblioteksforening, Årsmødeprogram **12:** Danmarks Forskningsbiblioteksforening Generalforsamling **14:** ETD – Electronic Theses and Dissertations **16:** Bestil en e-kopi på Statsbiblioteket **18:** Fjernlånskonferencen, Hindsgavl 2007 **20:** Kassation og fjernlån – er der en sammenhæng?

DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 30. årgang nr. 5, august 2007

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
Handelshøjskolens Bibliotek
Fuglesangs Allé 4
8210 Århus V
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck
cvu vita
ma@cvuvita.dk

Gitte Behrens
Statsbiblioteket
gb@statsbiblioteket.dk

DF sekretariatet

Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Tangen 2
8200 Århus N
df@statsbiblioteket.dk

Abonnement 2007

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK,
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til
DF sekretariatet

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 6	08. aug.	uge 38
Nr. 7	19. sep.	uge 44
Nr. 8	31. okt.	uge 50

Manuskripter sendes til redaktionens e-mail.

Announcepriser 2006

1/1 side: 3500 DKK
1/2 side: 2000 DKK
2-sidet indstik, 4 farver: 3500 DKK

Priserne er excl. moms.
Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503
ISSN (online) 1901-1903

Medlemmer af DF og abonnenter har online adgang
til DF Revy via DFs hjemmeside www.dfd.dk

04: InfoGalleriet – den fremskudte formidling

Af Christian B. Knudsen

06: Nettets genkomst?

Af Mads Bødker og Martin Sønderlev Christensen

09: Danmarks Forskningsbiblioteksforening Årsmødeprogram

12: Danmarks Forskningsbiblioteksforening Generalforsamling

13: Kort Nyt

14: ETD – Electronic Theses and Dissertations

Af Naja Porsild

16: Bestil en e-kopi på Statsbiblioteket

Af Birgit Nørgaard Christensen

18: Fjernlånskonferencen, Hindsgavl 2007

Af Henrik Elkær Jensen og Dynke Jeppesen

20: Kassation og fjernlån – er der en sammenhæng?

Af Vibeke Nielsen

23: Mødekalender

Fra Redaktionen

Nye værktøjer har åbnet for specialiseret og personlig service samt anderledes kreativ håndtering af de kolossale informationsflows på Internettet. Om man kalder web 2.0 et socialt medie eller en ny samarbejdsplatform, så giver begrebet både informationspecialister og bibliotekarer mulighed for at interagere med deres brugere og kunder på mange nye og fascinerende måder. Centralt bag tankerne om Web 2.0 står ideen om tovejskommunikation, om at brugere ikke blot henter information, men også publicerer information, bl.a. i former som folketaksonomier og wikis. Horisonten flytter sig konstant.

Optimal formidling og kommunikation gennem medier står og falder ofte med overvejelser omkring brugen af eksisterende koncepter eller nyudvikling af formidlingsmedier og/eller metoder – en ikke ukendt situation for biblioteker og museer, hvor formidling af lokale services er essentiel for både afsender og modtager. InfoGalleriet er resultatet af nytænkning indenfor både formidlingsstrategi og medie, og programmet åbner for nye interaktionsformer og designudtryk i formidlingen

af service- og videnressourcer. Digitale medier giver nye muligheder, men ikke automatisk nye løsninger – det skal der nytænkning til.

Fjernlånskongressen 2007 havde hovedtemaerne: Automatisering, kassationspolitik og adgang til elektroniske ressourcer. Det er HB's traditionen at invitere studerende til konferencer for på den måde at åbne dørene for både netværksudbygning og bedre forståelse for arbejdet på et forskningsbibliotek. Dette nr. afkoder således kongressen med både garvede og grønne øjne.

Afhandlinger er en del af uddannelsesinstitutionens historie og bør betragtes som bevaringsværdige internationalt – altså ikke kun i bibliotekets samlinger, men også digitalt. Derfor er registrering, arkivering og præsentation af digitale afhandlinger blevet en udfordring for det enkelte universitet. Læs mere fra ETD-kongressen i Uppsala.

I artiklen om e-kopier fra Statsbiblioteket beskrives udviklingen for den nationale dokumentleveringsservice *SB-artikelservice*, hvor Statsbiblioteket er leverandør af enten elektro-

niske artikler (via mail direkte til slutbrugeren) eller papirkopier med posten (slutbruger betaler håndteringsomkostninger).

Sædvanen tro indeholder dette nr. indkaldelsen til DF's årsmøde og generalforsamling til september i Vejle – ikke kun for at opfylde foreningens regelsæt, men i lige så høj grad for at opfordre alle at deltage. Det faglige tema er Forskningskvalitet; herunder også metoder til måling af denne, og da sandsynligheden taler for, at fordeling af forskningsmidler fremover bl.a. vil være baseret på disse målinger – det er højaktuelle emner, ikke mindst set i kølvandet på de overståede universitetsfusioner! I et vidensamfund må der være afklaring på, hvordan forskningssamfundet kan og bør give befolkningen bedre og bredere indblik i forskningens betydning for vidensamfundet. Derfor falder spørgsmålet om, hvordan forskningsbibliotekerne skal/kan medvirke til at få forskningen ud over universitetets mure helt naturligt. Med andre ord: Kom til årsmødet og deltag i debatten!

InfoGalleriet – den fremskudte formidling

Af Christian B. Knudsen

Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket har de sidste 10 måneder arbejdet sammen om den næste fase for InfoGalleriet.

Christian B. Knudsen
Forskningsbibliotekar, KB
CBK@kb.dk

InfoGalleriet er i dag i drift på 4, snart 7 biblioteker. Det er en ny – nogen ville kalde den innovativ, måde at kommunikere med brugerne på ved hjælp af en interaktiv, let opdaterbar, plakatsøjle på opstillede computere. Mediet giver mulighed for at pushe faglig information direkte til brugerne, på sigt også i deres eget miljø ved opstillede skærme på universiteterne. Gennem de sidste par måneder er der på Det Kongelige Bibliotek blevet suppleret med kulturnyheder og information fra Nationalbiblioteket.

I det aktuelle projekt er der fokus på to ting. Den tekniske videreudvikling og de mere bløde forhold omkring brugernes og kollegernes reaktion på det nye medie.

Hvis InfoGalleriet er svaret, hvad var det så lige problemet var?

Forskningsbibliotekerne har et helt grundlæggende problem: De studerende er dovne. Hvis de på 10 timer kan opnå et resultat, der er tilstrækkeligt, er der ikke nogen grund til at investere 15 timer i at få det optimale resultat. Et pænere ord, der her betyder det samme, er, at de er målrettede. Som min gamle studieleder udtrykte: ”De studerende er kloge. De præsterer det der skal til, men heller ikke ret meget mere”.

De er nok også temmelig forvirrede. Det Kongelige Bibliotek stiller næsten 50.000 elektroniske tidsskrifter til rådighed. Og næsten 1200 databaser. Måske er det ikke så mærkeligt, hvis de taber overblikket. Det gør vi andre også. InfoGalleriet giver her mulighed for at sætte fokus på enkelte ressourcer, målrettet de brugergrupper, der færdes, hvor galleriet er opstillet. Plakatsøjlen er interaktiv, men den største effekt er fuldstændig parallel til traditionelle plakatsøjler. Og når virksomheder bruger mange penge på plakatreklamer for et nyt produkt, er det fordi, det virker. Der er ingen grund til at tro, at det skulle være anderledes her, heller ikke selvom vi for indeværende ikke har værktøjer til at måle effekten.

Brugernes reaktion

En nyligt gennemført brugerundersøgelse på Det Kongelige Bibliotek afslører både stærke og svage sider af InfoGalleriet.

Som altid ved nye medier er der en indlæringskurve, både for afsendere og modtagere, og en af de ting modtagerne har haft svært ved, er den bevidst ustrukturerede præsentation af information på IG. Det er en af de ting, der skal videreudvikles på.

Hvad undersøgelsen også afslørede, var uventede effekter. Noget, vi ikke havde tænkt over i de tidligere faser, var IG's effekt på bibliotekernes image. Biblioteker har, med mere eller mindre

god grund, et image som støvede, kedelige og gammeldags. Men også som troværdige og pålidelige. Her har vi set en direkte positiv effekt, som eksemplificeret i faktaboksen.

IG har ikke medført de revolutioner i kommunikationen med brugerne, som vi havde forventet. Det var nok også urealistisk. Men det har givet bibliotekerne et nyt medie til at komme i kontakt med brugerne, og samtidig pustet det værste støv af brandet.

InfoGalleriet giver her mulighed for at sætte fokus på enkelte ressourcer, målrettet de brugergrupper, der færdes, hvor galleriet er opstillet.

Hvad siger brugerne om InfoGalleriet?

Det brander det, biblioteket kan.

Giver indtryk af at biblioteket kommer os i møde.

InfoGalleriet giver en mere positiv indstilling til KB på grund af sin lethed.

Innovation. Entusiasme. Ren stil. Det er indbydende.

Man får lyst til at gå herind. Flot interface.

Har Infogalleriet ændret din opfattelse af biblioteket?

Lidt. Det forstærker indtrykket af et udadvendt og innovativt bibliotek.

Spændende og værd at besøge.

IG giver en mere positiv indstilling til KB på grund af sin lethed

Nettets genkomst?

Af Mads Bødker og Martin Sønderlev Christensen

Amazonas regnskoven er et af de frodigste steder på kloden. Når et træ vælter og en lysning åbner sig, spirer millioner af nye livsformer op, hver med sin helt egen specialiserede strategi for at vokse og overleve.

Mads Bødker
Forskningsadjunkt, CBS
mb.caict@cbs.dk

Martin Sønderlev Christensen
Phd., Advice Digital
martin.christensen@advisedigital.dk

Det er som om, et stort træ er faldet og nyt lys er trængt igennem og Internettet har de seneste 3-4 år bevæget sig mere i retning af en lignende mangfoldig økologi, hvori der er opstået en frodig underskov af små applikationer og services. Ligesom i regnskoven fører specialisering til en frodig mangfoldighed på Internettet.

På mange måder virker det som om, den teknologiske udvikling ikke har nogen nævneværdig betydning for det, der sker i de digitalt formidlede sociale systemer. Det er som om, de store, visionære teknologier er forsvundet. Hvad er der blevet af ekspert systemerne, den kunstige intelligens, 5. generations computeren, de neurale netværker, de interaktive chat-robotter? Det nye og udfordrende ved sociale medier er ikke nødvendigvis af teknologisk art, men handler om, hvordan man faciliterer menneskeligt nærvær og netværk på måder, der skaber værdi for den enkelte bruger og for det fællesskab, den enkelte indgår i. Ikke desto mindre er der tekniske facetter af udviklingen, der griber tilbage til Internettets rødder. I denne artikel vil vi forsøge at kontekstualisere det, der har fået den populære, og lidt misvisende, betegnelse Web 2.0.

Er Web 2.0 da et dårligt begreb? Ikke nødvendigvis, men begrebet Web 2.0 er i sit udgangspunkt en kommerciel konstruktion, der synes at være skabt til at sælge dyre billetter til smarte konferencer. Mens det umiddelbart kan tage sig

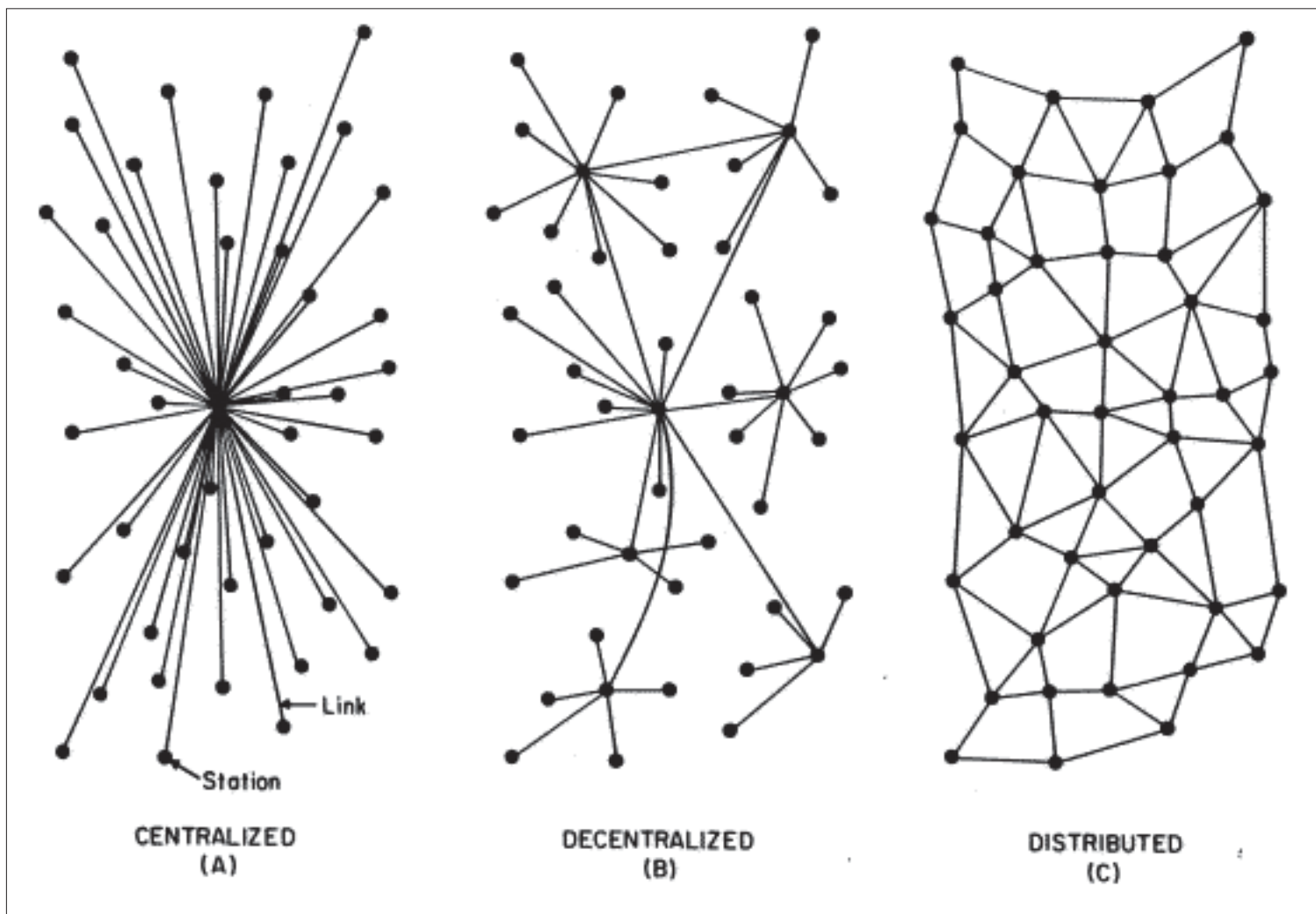
ud som om Web 2.0 er et radikalt paradigmeskifte, så er meget af det, som udfolder sig nu, noget, der i virkeligheden altid har været latent i Internettet, både teknisk og kulturelt – man har bare ikke forstået netværkets grundlæggende styrker rigtigt. Man kan derfor sige, at det ”nye” Internet, det man kunne kalde sociale medier eller social software, i højere grad er genkomsten af noget af det oprindelige tankegods, som var udgangspunktet for Internettet. De Amerikanske universitetsmiljøer dyrkede i begyndelsen af 80’erne en frugtbar dialogkultur over Internettet (bl.a. via det såkaldte USENET), og med World Wide Web i begyndelsen af 90’erne skabte Tim Berners-Lee infrastrukturen for et frit og tilgængeligt netværk, hvor alle kunne oprette websider, videndele og gå i dialog med hinanden. Mod dette udgangspunkt endte 90’ernes forsøg på at bygge mere centraliserede, strømlinede kommercielle informations-motorveje og -siloeer, som bekendt, i dot.com boblens brist.

Forskellen i visionerne, der drev henholdsvis den åbne dialogkultur og det kommercialiserede Internet, kan ses på baggrund af Paul Barans skitsering fra 1964 af, hvordan det Amerikanske militærs kommunikationssystem kunne sikres mod et fjendtligt angreb, der kunne lamme al kommunikation i netværket. Baran foreslog, at infrastrukturen burde være distribueret frem for centraliseret, sådan at hver enkelt station

i netværket var forbundet med alle andre (se illustration). Dette blev det tekniske forlæg for Internettet. Rent teknisk har Internettet derfor altid været et distribueret netværk, men det er først for alvor med det, vi kalder Web 2.0, at vi begynder at udnytte det distribuerede netværks styrker. Det er som om, vi en overgang troede, at Internettet for alt i verden skulle ligne det centraliserede netværk - en traditionel, hierarkisk organisationsform. Med Web 1.0 forsøgte man at tvinge centrale strukturer nedover netværket. Web 2.0 handler derimod om at udnytte styrkerne ved den oprindelige, distribuerede struktur som Internettet er bygget på.

Med det distribuerede netværk er arkivskabsmetaforen ikke længere tilstrækkelig – vi går ikke hen og henter informationer ét sted – hjemmesiden er ikke længere et domicil. I stigende grad ser vi, indhold flyder rundt mellem ”levende” sider. Services på Internettet er blevet til ”live” deltagelsesplatforme, som lever distribueret gennem netværk. Hvor man tidligere har forsøgt at oversætte organisationens kommunikationsformer til nettet, f.eks. overført nyhedsbrevet til digitale formater eller benyttet brochuren som den primære metafor for websitet, er det nu i højere grad nettet, som trænger ind i organisationen. Det bedste eksempel på dette er naturligvis gennembruddet af weblogs, som har haft en enorm vækst gennem de seneste år. Blogs er blevet set

Det nye og udfordrende ved sociale medier er ikke nødvendigvis af teknologisk art, men handler om, hvordan man faciliterer menneskeligt nærvær og netværk på måder, der skaber værdi for den enkelte bruger og for det fællesskab, den enkelte indgår i.

Web 2.0 handler derimod om at udnytte styrkerne ved den oprindelige, distribuerede struktur som Internettet er bygget på.

som en trussel til de etablerede medier, fordi adgang til bloggen (og dermed til at ytre sig) er nem og i mange tilfælde gratis, hvorved blogs kan underløbe det etablerede afsender-modtager forhold. Den traditionelle broadcast model, hvor et centralt medie bliver referencepunkt, er derved udfordret både i ord, billeder og lyd som produceres af almindelige mennesker og som transmitteres uden om de etablerede kanaler.

Rent teknisk er weblogs et simpelt, men vigtigt skridt væk den almindelige hjemmeside. Weblogs udnytter Internettets distribuerede netværk på den måde, at det muliggør, at indhold ikke længere skal hentes et centralt sted, men kan optræde flere forskellige steder samtidig. Dette sker gennem en række særlige formater som RSS og XML, som gør det muligt at skille indhold fra form. Med disse formater kan man altså distribu-

ere billeder, lyd og tekst og samle det på forskellige måder, hvorved web-side og applikationer ikke længere behøver at være en samlet enhed, men flows af forskellige indholdstyper, der kan ændre sig alt efter kontekst. Desuden taler blogs med hinanden, gennem såkaldte trackbacks, hvor en reference eller omtale fra en blog til en anden automatisk etablerer en forbindelse.

I det centraliserede netværk tildeles brugerne en primær rolle som modtagere eller konsumenter. Med det distribuerede netværk bliver brugerens rolle og muligheder en anden. Brugere er i stigende grad med til at skabe og lave værdifulde sammenhænge, og får derved mulighed for at blive deltagere og medskabere. Dette sker i massiv målestok i disse år, hvor Internettet i stigende grad bliver defineret af mediering af sociale aktiviteter som at mødes, dele oplevelser, samtale

og skabe indhold i fællesskab. Det er brugerne, der driver sider som Flickr.com, youtube.com, wikipedia etc. og det er også brugerne, der er varen, når disse brugerdrevne tjenester bliver solgt for milliarder af dollars.

Den sociale infrastruktur har en væsentlig betydning - ikke bare for det indhold eller de samværsformer, som understøttes eller udvikles på nettet. Det sociale, det sam-skabte, er også blevet det helt centrale omdrejningspunkt for den måde Internettet virker på som teknisk infrastruktur. Det bedste eksempel er måske også det ældste. Køber man bøger på Amazon.com, bliver ens køb sammenholdt (via avancerede algoritmer og omfattende databaser) med andres, og tjenesten er i stand til at give forslag til lignende materialer, der kunne være interessante på baggrund af en social mønstergenkendelse.

I det centraliserede netværk tildeles brugerne en primær rolle som modtagere eller konsumenter. Med det distribuerede netværk bliver brugernes rolle og muligheder en anden. Brugere er i stigende grad med til at skabe og lave værdifulde sammenhænge, og får derved mulighed for at blive deltagere og medskabere.

Øget centralisering, mere monopolisering, og fokus på indtjening frem for udvikling, kan vise sig at blive enden på Web 2.0, som vi kender det.

På samme vis kan den populære søgemaskine Google kun fungere, fordi brugeren benytter Internettet, og jo flere der bruger Internettet, jo bedre bliver Google til finde betydningsfulde sammenhænge. Det er en afgørende forskel fra tidligere, at systemerne udvikler sig med den sociale brug af dem. Ligesom Google og Amazon er de tjenester og services, som falder under kategorien Web 2.0 tjenester, der i udpræget grad udnytter og inddrager det sociale.

Sammen med mulighederne for at skabe personaliserede medier og profiler på nettet, forstærker netværket også kollektiv deltagelse, hvor brugere går sammen om at skabe fælles produktioner. Online encyklopædien Wikipedia er det naturlige referencepunkt, hvis man ønsker at se, hvad brugergenereret indhold kan lede til. Dette har ledt kulturkritikeren Andrew Keen til at kalde Web 2.0 for amatørkulturens opståen, men i virkeligheden er det ikke amatøreringen af kulturen, der er interessant. Wikipedia er muliggjort af en kritisk masse: at der er tilpas mange mennesker, der er interesseret og tager ejerskab i hvert enkelt opslag. Som Wikipedia er Web 2.0 i sin natur "beta", dvs. under stadig udvikling - dette betyder, at mindre fejl eller amatør-tendenser ikke nødvendigvis skal ses som kritiske men som ting, der over tid bliver rettet til, og finder et leje, der er brugbart for brugerne. Denne konstante "beta" tilstand gælder i virkeligheden også Internettet i den form, vi kender det i dag. Internettet er faktisk et relativt dårligt system. Det er upræcist, links kan dø, rettigheder er lette at overtræde etc.

Men Internettet er godt nok til at skalere, til at udvide sig - et perfekt system vil ikke kunne have fået den samme eksplosive vækst. Det samme kan man sige om Wikipedia og andre brugerdrivne innovationer, de er ikke perfekte, men gode nok i de fleste tilfælde. Et andet eksempel på dette er de "dårlige" formater, der er helt centrale for Web 2.0 - formater til lyd (mp3) og billeder (mpg), der ud fra professionelle standarder langt fra er perfekte, men som til gengæld er strømline-de og langt bedre at distribuere hurtigt og massivt gennem netværk. Tilgængelighed er vigtigere end form. Skalerbarhed trumfer stabilitet.

Mens medier og organisationer, der er organiseret efter den centraliserede form, normalt stiler efter kvalitet gennem autoritativ selektion, er Internettets distribuerede form bedre til at skabe kvantitet. I stedet for massemedier, får vi en masse medier. Kvantitet er derfor på en måde den nye kvalitet, de nye tjenester og services har indbygget måder, hvorved brugerne lettere kan finde, selektere og fravælge i de vældige mængder af indhold og information. More is...more.

Tager man de kritiske briller på, er Web 2.0 fænomenet måske på vej til at blive en ny "boble". Man har kapitaliseret på brugerne, og brugerne er den økonomi, som de afsindige summer, tjenester som flickr.com, youtube.com eller (snart) last.fm bliver solgt for, er baseret på. At de små biotoper og frodige økologier ikke læn-gere får lov til at vokse og specialisere sig i fred, men i stigende grad bliver opkøbt og dyrket med gevinst for øje, er ikke nødvendigvis dårligt, men

der er visse lighedspunkter med de etablerede massemediers rovdrift på 90'ernes World Wide Web. Øget centralisering, mere monopolisering, og fokus på indtjening frem for udvikling, kan vise sig at blive enden på Web 2.0, som vi kender det. Men ukrudt forgår som bekendt ikke så let, og det er svært for alvor at være pessimistisk med hensyn til Internettets evne til at genopfinde sig selv som et frodigt udgangspunkt for deltagelse, dialog og brugerrevet nyskabelse. Sociale medier synger ikke hen og dør, og vi kommer ikke til at vende tilbage til fordums monoptider. Men tingene sker hurtigt i dagens mediebillede, og begrebet Web 2.0 er måske begrænsende for forståelsen af den sociale virkelighed på nettet og på den måde, nettet har et signifikant medløb i brugernes dagligdag og ikke begrænser sig til at være en platform for addressesøgning, besøg af virksomhedsdomæner og nethandel. Det er nettets sociale egenskaber, der bestemmer farten og retningen, uanset om vi taler om Web 2.0, 3.0 eller noget helt fjerde. Det karakteristiske er ikke versionsnummeret, men evnen til at facilitere samvær, deltagelse og kreativitet.

Mads Bødker er forskningsadjunkt ved Center for Anvendt ICT, Copenhagen Business School. Her forsker han i kritiske perspektiver på menneske-maskine interaktion, brugerdriven innovation og brugerinddragelse i udviklingen af digitale tjenester.

Martin Sønderlev Christensen, ph.d. er rådgiver ved Advice Digital.

Årsmødeprogram 19.9. - 20.9. 2007

Munkebjerg
Vejle

Fagligt tema: **Forskningskvalitet: kan det måles – og skal bibliotekerne gøre det?**

Der arbejdes i øjeblikket intenst i Videnskabsministeriet på at etablere metoder til måling af kvaliteten af undervisning, forskning og videnspredning på de danske universiteter med henblik på at benytte indikatorer til fordeling af universiteternes basismidler. Sådanne målinger og fordelingsindikatorer vil ganske givet indenfor den nærmeste fremtid også ramme de øvrige højere læreanstalter og på sigt også spredes ud i professionshøjskoler og videregående uddannelsesinstitutioner generelt.

Midler skal fordeles gennem konkurrence. Der skal anvendes nationale kvalitetsmålinger og benyttes internationale kvalitetskriterier.

Kan kvalitet og kvantitet forenes?

Kan de specifikke forskningstraditioner indenfor de respektive fagområder evalueres på samme måde?

Hvor og hvordan kan man sammenligne universiteterne imellem, når fagområder og størrelser er markant forskellige?

Hvilken rolle kan forskningsbibliotekerne få i arbejdet med at sikre og måle kvaliteten af moderinstitutionernes forskning og formidling?

Dette er nogle af de problemstillinger, som vi håber at få belyst og diskuteret på Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde 2007.

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings generalforsamling

Afholdes som noget nyt i år på årsmødets første dag umiddelbart før Newcomers' session og festmiddagen.

Endeligt program, deltagerliste og andet materiale sendes til deltagerne i årsmødet pr e-mail ca. 8 dage før mødet. Ajourført program kan ses på foreningens hjemmeside www.dfdf.dk.

Med venlig hilsen

Claus Vesterager Pedersen
Formand

Tilmelding skal være Danmarks Forskningsbiblioteksforening i hænde senest den 31. august 2007

Midler skal fordeles gennem konkurrence. Der skal anvendes nationale kvalitetsmålinger og benyttes internationale kvalitetskriterier.

Program

Onsdag den 19. september 2007

- 10.30-11.00   **Ankomst**
- 11.00-11.30   **Velkomst og Formandens beretning**
Resumé og uddybning af den udsendte skriftlige beretning
Claus Vesterager Pedersen, Formand, Danmarks Forskningsbiblioteksforening
- 11.30-12.00   **Biblioteksstyrelsens beretning**
Direktør Jens Thorhauge, Biblioteksstyrelsen
- 12.00-12.30   **Debat**
Spørgsmål og debat vedr. beretningerne fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand og Biblioteksstyrelsens direktør
- 12.30-13.30   **FROKOST OG INDKVARTERING**
- 13.30-14.15   **Åbningstale**
- 14.15-15.00   **Forskningspolitik, forskningskvalitet, forskningsformidling**
Adm. Direktør Lars Goldschmidt, Foreningen af Rådgivende Ingeniører (medlem af Danmarks Forskningspolitiske Råd)
- 15.00-15.30   **KAFFE**
- 15.30-16.30   **Udviklingen af en dansk forskningskvalitetsindikator**
Kontorchef Anette Dørge Jessen, Forsknings- og Innovationsstyrelsen
- 16.30-17.30   **Generalforsamling i Danmarks Forskningsbiblioteksforening**
- 17.30-18.00   **Newcomers' Session**
Kend Danmarks Forskningsbiblioteksforening og dens bestyrelse
For nye medlemmer og førstegangsdeltagere
- 19.30   **FESTMIDDAG & UNDERHOLDNING**

Program

Torsdag den 20. september 2007

- 09.00-09.45   **Kvalitetsbaserede basismidler**
Dekan Carsten Riis, Aarhus Universitet
- 09.45-10.30   **Indikatorer som ledelsesværktøj**
Prorektor Hanne Krogstrup, Aalborg Universitet
- 10.30-11.00   **KAFFE**
- 11.00-12.00   **Forskningsanalyse? Kvalitetsindikatorer? Hvad er det for noget?**
Adjunkt Jeppe Nicolaisen, Danmarks Biblioteksskole
- 12.00-12.30   **Målemetoders pålidelighed**
Professor Benny E. Lautrup, Niels Bohr Institutet
- 12.30-13.00   **Skal biblioteket måle kvaliteten af moderinstitutionens forskning og formidling?**
Overbibliotekar Niels-Henrik Gylstorff, Aalborg Universitetsbibliotek
- 13.00-13.15   **Afslutning**
Claus Vesterager Pedersen, Formand, Danmarks Forskningsbiblioteksforening
- 13.15   **FROKOST**

Opdateret program kan ses på DF's hjemmeside www.dfd.dk, hvor der også er information om tilmelding m. m.

Deltagerpris: 3175 kr. for DF medlemmer
                     3475 for øvrige deltagere

Generalforsamling

Hermed indkaldes til ordinær generalforsamling i
 Danmarks Forskningsbiblioteksforening
 Onsdag den 19. september
 Kl. 16.30 - 17.30
 Munkebjerg Hotel i Vejle

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Hovedbestyrelsens organisatoriske beretninger
3. Regnskab
4. Arbejdsprogram og aktivitetsplan for det kommende år
5. Budget for det kommende kalenderår
6. Indkomne forslag
7. Forelægelse af kontingent for hhv. personlige og institutionelle medlemmer
8. Valg af:
  - a. 2 hovedbestyrelsesmedlemmer
  - b. 2 foreningsrevisorer

Bestyrelsesvalget 2007

Der indkaldes hermed kandidater til bestyrelsesvalget.

Der er følgende 4 pladser på valg i år:

René Steffensen

CBS Library
 (stiller ikke op)

Susanne Dalsgaard Krag

Teologisk Bibliotek
 (villig til genvalg)

Lene Stampe Mortensen

Roskilde Universitetsbibliotek
 (stiller ikke op)

Bente Lope

Aalborg Universitetsbibliotek
 (villig til genvalg)

Bestyrelsen skal hermed opfordre andre interesserede til at melde sig. Vi håber, at der er nogle, som vil yde en indsats i foreningens bestyrelse, og ikke alene i arbejdet i DF gennem arrangementerne. Det er en central forudsætning, for at DF kan fungere, at der er en både engageret og livskraftig bestyrelse. Det er der en lang tradition for – en tradition, som gerne skulle fortsætte. Arbejdet som bestyrelsesmedlem er frivilligt og ulønnet, men det er udfordrende og giver indsigt i og indflydelse på det, som sker i forskningsbibliotekerne, både fagligt og politisk.

Iflg. vedtægternes § 10 stk. 5 skal opstilling til hovedbestyrelsesvalg ske skriftligt senest 4 uger forud for generalforsamlingen. Dvs. senest den 22. august 2007 kl. 12.00.

Opstillingen meddeles DF's formand, Claus Vesterager Pedersen
 cvp@ruc.dk.

På bestyrelsens vegne

Claus Vesterager Pedersen, formand

DF Revy Kort nyt

Fusion eller Overtagelse **Temadag 11. 10. 2007**

DFs Forum for Tidsskrifter afholder den 11.10.2007 temadag på Danmarks Biblioteksskole i samarbejde med United Kingdom Serial Group (UKSG) og Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF). Det varme emne for tiden er fusioner – både i Danmark og internationalt. Emnet er relevant på mange niveauer, da både institutioner og leverandører er under forandring i denne tid. Dagen drejer sig specielt om fordele og ulemper i stor-driften, kan vi forhandle bedre/billigere licenser hos forlagene? Vil vi være i stand til at tilbyde flere brugere adgang til flere ressourcer? Hvad er de generelle udfordringer i sammenlægningernes tidsalder?

Se program m.m. på DF's hjemmeside under arrangementer www.dfd.dk

European Digital Library Kicks Off!

Museums, Archives, Audio-visual Archives and Libraries start their cross domain collaboration to create the European Digital Library this month with the start of EDLnet. EDLnet will deliver cross-domain collaboration and prototypes for stakeholder and user comment.

EDLnet is a Thematic Network under the eContentPlus Programme, run by The European Library together with the National Library of the Netherlands. The network will work on the human and political as well as the technical and semantic issues to create an interoperable system able to access fully digitized content from these cultural repositories. This work will be shown through a mock up and prototypes over the next 12 months to give users their say in the process.

To deliver such prototypes and understand the different requirements of the domains, The European Library is recruiting for several technical and non-technical positions to create prototypes of the European Digital Library over the next 12 months. Based in The Hague in the Netherlands

we are looking for enthusiastic individuals to people the EDL Office and run EDLnet.

In June the major bodies representing the Europe's libraries, museums and archives will meet to establish a foundation able to develop and sustain a joint portal accessing Europe's cultural heritage. At the same time EDLnet, the project to make the initiative a reality, begins.

September 2007 – project site www.European-DigitalLibrary.eu will be live – giving access to digital items, testing access from new domains, news on progress in EDLnet, home of the prototypes and user feedback and to the EDLnet Thematic Partner Network site.

En samlet database for EU-relateret terminologi på 23 sprog åbnes for offentligheden.

EU-institutionernes terminologiske database IATE (InterActiveTerminology for Europe) er nu officielt åbnet for offentligheden på adressen <http://iate.europa.eu>.

ETD – Electronic Theses and Dissertations

Opsummering fra konferencen i Uppsala, 13. - 16. juni 2007

Af Naja Porsild

Teknologisk set befinder vi os i dag på et åbent hav af muligheder for kommunikation, distribution og arkivering. *Institutional Repositories* kan nå et langt bredere publikum end nogen abonnementservice eller traditionel udgivelse kan.

Af Naja Porsild
Bibliotekar
ASB Bibliotek
nap@asb.dk

Den 10. ETD konference med undertitlen "*Added values to e-theses*" er netop afsluttet med mange deltagere fra alle 5 kontinenter. ETD 2007¹ fokuserede på 2 hovedaspekter vedrørende elektroniske afhandlinger:

- 1) "Integrating ETDs with institutional processes and practices"
- 2) "Value added services".

ETD, The Electronic Theses and Dissertations er en international sammenslutning af universiteter, hvis biblioteker registrerer/arkiverer institutionens afhandlinger og specialer. Sammenslutningen er etableret ud fra overbevisningen om at elektronisk arkivering af afhandlinger og rapporter forbedrer institutionens muligheder for en økonomisk og rentabel opretholdelse af den lokale registrerings- og arkiveringsforpligtelse. Copyright oprettholdes normalt af forfatteren, institutionen eller begge.

Debatten om de potentielle værdier og muligheder for høstning, arkivering og adgang til afhandlinger (specifikt doktor- og Ph.d. afhandlinger) i elektronisk form

begyndte i mange lande allerede i 1990'erne. Afhandlinger er en del af uddannelsesinstitutionens historie og bør betragtes som bevaringsværdige internationalt – altså ikke kun i bibliotekets samlinger, men også digitalt. Derfor er registrering, arkivering og præsentation af digitale afhandlinger blevet en udfordring for det enkelte universitet.

Men det er samtidig blevet evident, at både de legale aspekter og behovet for risk management skal med i de totale overvejelser vedrørende åben adgang til elektroniske afhandlinger. Det er ligeledes væsentligt at påpege, at der dels ikke eksisterer en entydig international definition på "Electronic Theses and Dissertation", som derfor kan variere både på længde, niveau, format og titel. Og dels at mange universiteter verden over generelt er bagud med opbygning af procedurer for registrering og arkivering af deres afhandlinger - med deraf ringe synlighed for institutionens forskningsresultater som konsekvens.

Implementering af visionen

I Europa er doktor- og Ph.d. afhandlinger inden for de seneste år blevet en integreret del af mange universiteters IR. Holland har med portalen "*Promise of science*"² været førende og har en

del år givet online adgang til disse på nationalt plan. I 2005 påbegyndtes Dart-Europe³ projektet med opbygning og etablering af en europæisk model for registrering og opbevaring af afhandlinger baseret på forskrifterne for Open Access. Resultatet er en meget velfungerende portal for e-theses⁴.

I august 2006 startede SURF-foundation (Holland), JISC (UK) og repræsentanter for europæiske e-theses projekter DIVA (Sverige), EThOS og "Promise of Science" et fælles projekt om arkivering af e-theses, samt oprettelse af en europæisk portal med åben online adgang til doktorafhandlinger.

Projektet har navnet "*GUIDE – Good Practice*"⁵ og forventes afsluttet i juni 2007. Dets primære mål er at yde valideret service for adgang til europæiske afhandlinger - specifikt med henblik på fælles interoperabilitet, løsninger for metadata, sprog og kulturelle aspekter. Website og portal for de 5 deltagende lande: England, Tyskland, Holland, Sverige og Danmark, skal ligeledes indeholde relevante informationer om nationale e-theses projekter og services. GUIDE projektet ledes af NDLTDS' europæiske arbejdsgruppe og vil blive valideret i 2008 ved næste ETD konference, som afholdes i Aberdeen.

¹ <http://epc.ub.uu.se/etd2007>

² www.darenet.nl/promiseofscience

³ www.dartington.ac.uk/dart

⁴ www.dart-europe.eu

⁵ <http://e-thesis.sharelab.cq2.org/en/page/page.view/e-thesis.page>

ETD, The Electronic Theses and Dissertations er en international sammenslutning af universiteter, hvis biblioteker registrerer/arkiverer institutionens afhandlinger og specialer.

Projektet Claddier2 (JISC)⁶ undersøger potentialet for at linke til forskningsdata – også e-theses, med det overordnede mål for øje at give adgang til alle komponenter i en forskningsproces. Dette holistiske syn på forskning har medført nye holdninger til forskning og adgangen til samme – både for de økonomiske betragtninger og den sociokulturelle udvikling. Den digitale distinktion i forbindelse med Institutional Repositories beskrives således: "Responsible conduct and research in a networked world!"

DiVA⁷ (Digitala Vetenskapliga Arkivet i Sverige) er et samarbejde mellem 17 skandinaviske universiteter; en ny version af systemet er under udvikling med forventet udgivelse i 2008. Det essentielle i den ny version vil være fuld integration med OPUS-systemet – den bibliografiske database med referencer til alle de deltagende universiteters publicerede udgivelser, tidsskriftartikler, konference indlæg, monografier etc. Derved kan DiVA præsentere universitetets samlede videnskabelige produktion. Udover adgang til f.eks. post-print artikler, vil systemet også være platform for udgivelse af et helt tidsskrift både i elektronisk og trykt form. Metadata for forfattere og organisationer er med i den nye udgave og man har generelt fokuseret mere på søgegrænsefladen (fuldtekstsøgning) og muligheden for import af poster i forskellige formater.

I Australien har 7 universiteter i samarbejde udviklet et digitalt program for digitale afhandlinger: ADT – The Australian Digital Theses, *The Integrated Content Environment for Research and Scholarship*⁸ (ICE-RS). Udviklingen af dette CMS-system blev støttet af regeringen og lanceredes i slutningen af 2000. Derved blev den nationale database for afhandlinger åben for alle online og viden om Australsk forskning både national og international blev udvidet betydeligt.

ICE-RS er et meget avanceret og multifunktionelt program til brug for publicering og redigering. En af nøglefunktionerne er "Open Document" formatet, hvor en word-processor automatisk konverterer teksterne til HTML og print i et IMS format. Desuden kan ICE-genererede tekster overføres til FEDORA. Programmet er gratis til download.

Virginia Tech's ETD-program⁹ og software har siden 1997 hjulpet mange universitetsbiblioteker med etablering af en fast procedure og model for online registrering af institutionens afhandlinger. Programmet benytter bl. a. institutionens studentermatrikel og dennes faciliteter vedrørende administrative informationer, den opretter sit eget vokabular og giver sorteringsmuligheder på alle niveauer, up-loader enhver filtype, størrelse og format. Til den enkelte registrering oprettes metadata til høstning via OAI-PMH. Programmet bliver opdateret i 2007 for at

imødekomme alle aspekter af IR-registrering og -arkivering.

NDLTD¹⁰, Networked Digital Libraries of Theses & Dissertations er en international sammenslutning dannet på basis af den stigende interesse Virginia Tech's model for registrering af afhandlinger. NDLTD's mål er videndeling og assistance med opbygning og værdisætning af digitale afhandlinger. Organisationen afholder en årlig konference med fokus på ETD.

Plagiering og udgivelsespolitik

Det eskalerende antal plagieringer af IR – især Ph.d. afhandlinger, er et problem på mange højere læreanstalter både i USA og Europa. Det påvirker ikke alene universitetet, men også det enkelte institut og de studerende. Mange forskellige anordninger og anbefalinger er afprøvet – fra akademisk æreskodeks underskrevet af den studerende til software mod plagiering installeret af institutionen. Men hvem er ansvarlig for kontrol af den afleverede afhandling? Det kan være vanskeligt at afgøre og en "Student declaration" eller "Use of conduct" er ikke tilstrækkelig! Undervisning i copyright, ophavsret og open access til forskning bør derfor være en logisk ingrediens i den studerendes forberedelser til indlevering af afhandlinger – ikke mindst når universiteterne opererer med obligatorisk online aflevering og arkivering. Begrebet "fair use" er også indeholdt i den studerendes informationskompetence og undervisning indenfor dette kan derfor være et naturligt element i bibliotekets kursusvirksomhed.

For dem, der anvender "ProQuest" til registrering af deres afhandlinger kan det oplyses, at kontrol mod plagiater er indlagt i programmet.

Konklusion

Processen vedrørende elektronisk publicering i dag er understøttet af et utal af værktøjer, software komponenter og manualer. Ikke mindst for at institutionen kan tilbyde "value-added" service, indføre formelle og tekniske standarder samt understøtte permanent adgang til digitale IR-tekster. Men mens de mere organisatoriske dele af publikationsprocessen er opbygget og supporteret af individuelle workflows, er de tekniske procedurer, som f.eks. konvertering af dokumenter, automatisk kontrol (validering og plagiering), metadata registrering, høstning og generering af digitale signaturer, som regel meget ringe udviklet og kræver ofte manuel udførelse.

Også institutionens holdning til ophavsretten bør være afklaret: Forbliver ophavsretten hos forfatteren – også for den elektroniske version af værket, eller overdrages retten til offentliggørelse

til den enkelte institution? Hvordan sikres det, at den elektroniske version er i overensstemmelse med den trykte?

Registreringsprocessen for IR er blevet ekstrem vigtig – ikke mindst på grund af den meget gennemsigtige opbygning og struktur for OA. Statistik for downloads kan udføres, og begreber som citationsanalyser og ranking er blevet væsentlige parametre – både for den enkelte forfatter og for institutionen, som målestok for synlighed, peer reviews og deltagelse i den globale forskningsudvikling i det hele taget.

Måling ved brug af metadata og statistisk analyse af IR er med til at skabe videnudvikling for både studerende og forskere. I korthed kan man sige, at digital registrering og opbevaring af afhandlinger, er en value-added IR service og til stor fordel for både forskning og undervisning:

- Forskningen får et globalt publikum
- Studerende får international synlighed og genkendelse
- Der gives førstehånd adgang til forskningsresultater og -udvikling
- Adgang er uafhængig af tid, sted og IT-plattform
- Afhandlingen er sikret med en fremsynet arkivering og registrering

"This time, like all times, is a good time if we but know what to do with it." (Citat: Ralph Waldo Emerson, 1803-1882).

LITTERATUR

Plagiarism – a survey / Af H. Maurer & Kappe. I: Journal of Universal Computer Science, vol. 12, issue 8. Set d. 17.7.2007 på: http://www.jucs.org/jucs_12_8/plagiarism_a_survey

The Texas Digital Library: A Business Case / Af J. Leggett, M. McFarland & D. Racine. July 2006

Ajax: A New Approach to Web Applications / Af J. J. Garrett. Feb. 2005. Set d. 17.7.2007 på: <http://www.adaptivepath.com/publications/essays/archives/000385.php>

The Digital Difference: Responsible Conduct of Research in a Networked World / Af R. Fyffe & S. Walter. 2005. Set d. 17.7.2007 på: <https://kuscholarworks.ku.edu/dspace/handle/1808/230>

LINKS

<http://eprints.soton.ac.uk>
<http://scholar.lib.vt.edu/ETD-db/>

⁶ <http://claddier.badc.ac.uk/trac>

⁷ www.diva-portal.org

⁸ <http://ice.usq.edu.au/>

⁹ <http://etd.vt.edu/>

¹⁰ www.ndltd.org

Bestil en e-kopi på Statsbiblioteket

Af Birgit Nørgaard Christensen

I 2004 indgik CopyDan og Biblioteksstyrelsen en rammeaftale, som indebærer, at forskningsbibliotekerne kan få lov at scanne, lagre og formidle artikler elektronisk fra deres trykte, videnskabelige tidsskrifter.

Birgit Nørgaard Christensen
Bibliotekar
Statsbiblioteket
bnc@statsbiblioteket.dk

Statsbiblioteket underskrev aftalen, som omfatter både danske og udenlandske tidsskrifter, og ønskede derfor at udnytte aftalen til at kunne stille dette servicetilbud til rådighed for vores brugere.

Definitionen på 'videnskabeligt' blev fastsat i et notat fra Biblioteksstyrelsen: "Ved videnskabelige tidsskrifter forstås tidsskrifter, hvis hovedsigte er at formidle forskning til forskere."

Det er imidlertid ikke realistisk, at bibliotekerne i det daglige skal kunne foretage en vurdering af, om hver enkelt tidsskriftsbestilling falder inden for definitionen. Der var derfor brug for en samlet liste over titler, der er omfattet af CopyDan aftalen. Statsbiblioteket tilbød at udarbejde og vedligeholde en sådan liste. Listen ligger tilgængelig på Statsbibliotekets hjemmeside¹ og omfatter ca. 50.000 titler.

Der betales en afgift til CopyDan, hver gang der formidles en artikel fra et tidsskrift under ordningen. Det er det bibliotek, der scanner og sender artiklen, der skal betale.

Statsbiblioteket registrerer på titel og artikelniveau, hvilke artikler og tidsskrifter der leveres artikler fra. Denne registrant bruges som fordelingsnøgle af de midler, der betales til ordningen. De øvrige biblioteker skal kun tælle antallet af artikler, der skannes.

Direkte til brugerens mailboks

Som en naturlig del af Statsbibliotekets virksomhed ønsker vi at stille materiale til rådighed for vores brugere på en så tidssvarende og effektiv måde, som muligt.

Ved at indgå aftale med CopyDan fik vi mulighed for at kunne levere artikler hurtigere og levere i en for brugerne eftertragtet leveringsform – direkte til brugerens mailboks.

Vi benyttede dog lejligheden til at udvide projektet til også at omfatte betaling for print på biblioteket, samt at erstatte vores fotokopieringsvirksomhed med scanning.

E-kopiprojektet kan således opstilles i tre overordnede mål:

- Formidle scannede artikler under CopyDan aftalen - for at give serviceforbedring
- Erstatte fotokopiering af tidsskriftartikler med scanning - for at opnå effektiviseringer
- Indføre betalingssystem - for at adfærdsregulere forbruget af print

Implementering

Vi har gennemført projektet i tre faser:

Fase 1 var at opkræve betaling for brug af bibliotekets printere. Det var naturligvis i forhold til brugerne den mindst populære del at indføre. Der

har dog ikke været klager fra vores brugere. Enkelte har beklaget, at det ikke længere var muligt at printe gratis. Men vi oplever en udbredt accept af og forståelse for, at biblioteket har set sig nødsaget til at opkræve betaling for denne ydelse.

Fase 2 var scanning af artikler, der er omfattet af CopyDan aftalen. De tilbagemeldinger, vi har fået fra brugerne, har været positive og begejstrede. Det eneste problematiske har været at forklare, hvorfor vi ikke leverer alle vores artikler pr. e-mail.

Man kan sige, at vi har opfyldt en forventning, der er hos den moderne biblioteksbenytter, at biblioteket leverer materiale via de elektroniske medier.

Det er ifølge CopyDan aftalen også muligt at lagre scannede artikler i et internt arkiv. Vi kan derfor hurtigt geneksperdere artikler, der ligger i arkivet og derved mindske leveringstiden betragteligt på artikler, der bestilles flere gange.

Fase 3 var at erstatte fotokopiering med scanning.

En af hurdleerne i projektet viste sig at være at finde egnede scannere. Vi stillede høje krav til hastighed og kvalitet. Desuden skulle det være muligt at tilslutte software, der understøttede

¹ www.statsbiblioteket.dk/ocinfoline/copydan

Der betales en afgift til CopyDan, hver gang der formidles en artikel fra et tidsskrift under ordningen.

e-kopi

scanneprocessen og kunne spille sammen med vores interne sagsbehandlingssystem.

Omlægelse af arbejdsgangen fra fotokopiering til scanning har givet effektiviseringer i vores håndtering af bestillingerne:

Der er ingen sortering af artikler i magasinerne, der er ingen fysisk transport af artikler mellem afdelingerne, og arbejdet med at sortere, alfabetisere og opstille artikler i et dueslag til brugerne er faldet væk.

Der har dog været et lille hjertesuk fra en studentermedhjælper i magasinerne. Han nævnte, at han tidligere, når han kopierede, altid kunne se, hvor effektivt han havde arbejdet ved at se på bunken af færdigkopierede artikler, der lå ved kopimaskinen ved arbejdsdagens ophør. Nu ser han ikke artiklerne, fordi de efter endt scanning enten sendes direkte til brugerens mail eller sendes til printserveren, hvor brugeren selv initierer udskriften.

CopyDan aftalen og bibliotek.dk

I udviklingsplanerne for bibliotek.dk 2007 er der nævnt et artikelleveringsprojekt, projekt nr. 26. Projektet er udsprunget af aftalen mellem CopyDan og forskningsbibliotekerne.

Der har været afholdt de første møder mellem Statsbiblioteket og Dansk BiblioteksCenter. Vi har i fællesskab beskrevet et workflow, der vil gøre det muligt for brugerne af bibliotek.dk at bestille artikler fra de tidsskrifter, der er omfattet af CopyDan aftalen og få artikler leveret direkte fra Statsbiblioteket til egen mailboks.

Herved vil aftalen med CopyDan blive udnyttet til fulde, og på Statsbiblioteket ser vi frem til at kunne yde denne service til brugerne.

Artiklen er oprindeligt publiceret i Biblioteksårbog 2006, udgivet af Biblioteksstyrelsen, juni 2007.

Giver flere abonnementskilder flere abonnementsproblemer?

EBSCO kan hjælpe!

EBSCO gør abonnementsstyrelsen mere simpel og effektiv fra bestilling til fornyelse. Som en og samme leverandør af trykte og elektroniske tidsskrifter, e-bøger og databaseabonnementer kan EBSCO håndtere al bestilling og utallige adgangsdetaljer på jeres vegne. EBSCO kan lave detaljerede fakturaer, der forenkler budgetlægningen samt generere kundetilpassede statistikker til brug for analyse og udvikling af jeres beholdning af tidsskrifter.

Vores veletablerede service sparer biblioteket både personale- og økonomiske resurser ved at eliminere behovet for at kommunikere med forlagene. Fra behandlingen af almindelige tidsskriftabonnementer til større opgaver som elektronisk adgang kan EBSCO levere realistiske og nyttige løsninger.

Med vores ekspertise kan vi hjælpe jer.
Kontakt EBSCO i dag.

Anna Lundén, salgschef ; tlf: +46 (0)73-663 02 41
e-post: alunden@ebSCO.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

www.ebSCO.com

Fjernlånskonferencen, Hindsgavl 2007

Af Henrik Elkær Jensen og Dynke Jeppesen

En Fjernlånskonference lød fra første færd interessant. Ikke mindst fordi vort kendskab til området var temmelig begrænset, da vi udelukkende havde beskæftiget os med området på Bacheloruddannelsens 1. Semester. Interurbanlån var den term, vi i første omgang kom på og siden fulgte yderligere et par termer (heldigvis), men indrømmet så var fjernlånsområdet noget diffust for os, som studerende.

Henrik Elkær Jensen
4. sem. Studerende, DB
henrikelkaer@gmail.com

Dynke Lisa Knøchel Jeppesen
4. sem. Studerende, DB
dynkedyne@hotmail.com

Nysgerrige og videbegærlige tog vi derfor af sted til Hindsgavl Slot, og i de følgende 2 dage blev vores latente viden genopfrisket. Desuden blev ny viden omkring automatisering af fjernlån, kassation, digitalisering og de seneste trends fra den anden side af Atlanten tilføjet. Vi tog fra fjernlånskonferencen med kendskab til en kommende arbejdsfunktion, som vi sandsynligvis skal varetage om et par år, og det er selsagt en positiv ting. De nydelige rammer hvori konferencen blev afholdt, samt interessen fra vores kommende kolleger mht. vores uddannelsesforløb, bevirkede yderligere, at vi som studerende følte os taget godt imod som konferencedeltagere, såvel som kommende kolleger.

Samtlige af fjernlånskonferencens oplægs- holdere var engagerede og gode til at formidle viden til forsamlingen om netop deres område. Herunder er et udsnit af, hvad der - set fra en studerendes synsvinkel, var interessant at opnå kendskab til.

Lisbet Elkærs oplæg om Automatisk Fjernlån af bibliotek.dk bestillinger var interessant, idet der blev sat fokus på erfaringer fra et pilotprojekt udført i Herning Centralbiblioteks regi. Her kom det bl.a. frem, at det primære formål med automatiseringen af fjernlån (hurtigere levering til låneren), var blevet opfyldt. Dog understregede Lisbet Elkær, at alt ikke bare ”kørte på

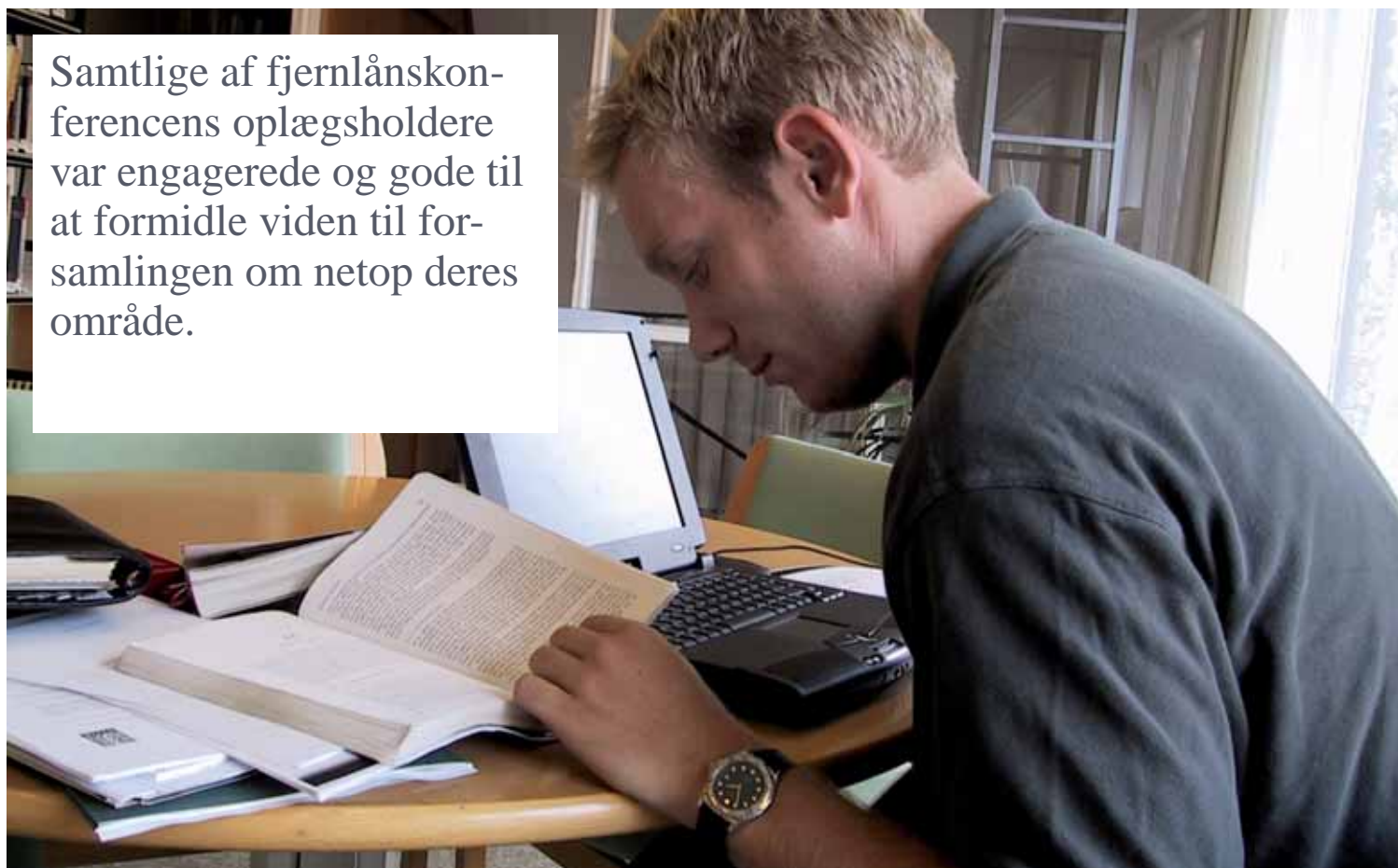
skinner”, idet fejl i katalogiseringen såsom dobbeltposter, tidsskriftsartikler der figurerede som monografier etc. ofte lagde hindringer i vejen for den automatiske behandling af fjernlånsbestillingerne. Som studerende var det spændende at høre om erfaringerne fra pilotprojektet, da vi dermed fik indblik i, hvordan det rent teknisk forløber, efter at låneren har afgivet en bestilling via bibliotek.dk.

Lene Stampe fra Roskilde Universitetsbibliotek fortalte om stedets kassationspolitik. Kontrasten til det foregående oplæg ved Niels Ole Pors, der havde inddraget diverse fjernlånsstatistikker og matematiske formler, var slående. Lene Stampes oplæg omhandlede bl.a. de følelser, der kunne være involveret i en kassationsproces. Med en humoristisk undertone klargjorde hun, at den bibliotekar, der havde stået for indkøbet af de mulige kassationsemner, ikke burde stå for selve kassationen. I øvrigt fremhævede hun, at der i RUC's kassationsproces indgik overvejelser omkring de forsknings-, undervisnings- og aktualitetsmæssige hensyn, der skal tages, såvel i forhold til nutidige som fremtidige lånere. Afslutningsvis blev RUC's kassationsproces i forhold til tidsskrifter nævnt, og ifølge Lene Stampe blev tidsskrifter i fysisk form, som var tilgængelige online, kasseret. I relation til den online tilgængelighed udtrykte Lene Stampe ønske om, at

der fremover kunne oprettes et arkivsamarbejde bibliotekerne imellem, således at dobbeltbetaling af tidsskriftslicenser kunne undgås. Det var lærerigt som studerende at overvære dette foredrag, i og med vi fik kendskab til kassationsområdet set ud fra en mere praktisk vinkel. Derudover viste det sig, at læren fra biblioteksskolen omkring bibliotekernes overgang fra fysisk til elektronisk baserede tidsskrifter holdt stik.

Eva Føns Jørgensens (Statsbiblioteket) indlæg omhandlede digitalisering med fokus på kulturarven. For eksempel huser Statsbiblioteket ”Statens Mediesamling” bestående af lydoptagelser, TV og radio udsendelser samt reklamefilm. Eva Føns Jørgensen fortalte om forskellige problematikker og overvejelser knyttet til digitalisering. For det første er det naturligvis ikke muligt at digitalisere alt. Hvilke selektionskriterier skal der i så fald vælges ud fra? Hvilke bevarings- hensyn og formidlingshensyn skal der tages? Og hvilke brugergrupper er interesserede i hvilken type materiale? Eva Føns Jørgensen kom desuden ind på digitaliseringsstrategier i andre lande, blandt andet Holland, der har sat 1,3 mia. kr. af til digitalisering af fotos og AV-materiale! Selvom Danmark ikke kan være med i den finansielle størrelsesorden, var det spændende at høre om de initiativer, der foregår her samt om de praksisser, der findes i forbindelse med udlån

Samtlige af fjernlånskonferencens oplægsholdere var engagerede og gode til at formidle viden til forsamlingen om netop deres område.

og adgang til anderledes typer af materialer. Som det er i dag, er det for eksempel ikke muligt at få adgang via folkebibliotekerne. Alt i alt var det således sjovt også at få en mere ABM orienteret vinkel på emnet.

Poul Erlandsen fortalte om såkaldt internationale trends på området, blandt andet på baggrund af sit medlemskab af forskellige komitéer som *"Rethinking Resource Sharing Executive Committee"* og *"American Libraries Association's Rethinking Resource Sharing Policies steering Committee"*. Den overordnede tendens er, at man i dag er meget optaget af, hvordan man kan optimere service til brugeren. Poul Erlandsen udpegede to "megatrends", hvoraf den ene handlede om, at et dokument skal kunne leveres direkte til brugeren, elektronisk eller fysisk. Den anden handlede om, at man i højere grad vil forsøge at integrere de forskellige services, der udbydes. Ved begge aspekter kan man med fordel lade sig inspirere af andre typer af internet-baserede services, for eksempel videoudlejning,

hvor filmene bliver sendt til låner med posten. Eller online boghandler som amazon.com eller Barnes & Nobles (www.bn.com). Poul Erlandsen pointerede i den forbindelse vigtigheden af, at biblioteksydelserne befinder sig dér, hvor brugeren er, hvilket i dag i høj grad vil sige på Internettet. Han refererede desuden til en rapport *"Perceptions of libraries and information resources"*¹ udarbejdet af OCLC, som omhandler brugernes opfattelse af biblioteker og bibliotekspersonale. Blandt andet kom han ind på den store forskel, rapporten viser, imellem folks brug af og kendskab til søgemaskiner på nettet i forhold til bibliotekswebsider. Med Google som den altdominerende. Af eksempler på gode bibliotekswebsider henviste Poul Erlandsen til forskellige amerikanske universitetsbiblioteker, såsom University of Chicago Libraries. Som en afsluttende opfordring til alle indenfor feltet leverede Poul Erlandsen denne punch line: "Throw off your policies and expose your collections!"

For os var det et spændende og energisk indlæg, netop på grund af den vægt Poul Erlandsen

lagde på brugeren, synlighed, vision og nytænkning indenfor fjernlån og biblioteksarbejde i det hele taget. Noget vi helt sikkert vil tage med os videre i uddannelsen!

Det var et stort privilegium som studerende at få lov til at få et indblik i den praksisverden omkring bibliotekssamarbejde og fjernlån, der var repræsenteret på konferencen på Hindsgavl. Folk var utrolig imødekommende og villige til at indvi os i fjernlånsproblematikkernes glæder og sorger, når vi ind imellem lignede store spørgsmålstejn. Det var overraskende, at et tema som "fjernlån", der for os virkede ret specifikt, faktisk også kan bredes ud og handle om for eksempel kassationspolitik, kulturarv og formidling, standardisering af systemer og generelle udviklingstrends.

Vi håber, traditionen med at invitere studerende til konferencer kan fortsætte og inspirere andre i biblioteksverdenen, da man får en helt anderledes indsigt ved at deltage i konferencer som denne, end på skolebænken.

Læs også artiklen side 20.

¹ www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm

Som en afsluttende opfordring til alle indenfor feltet leverede Poul Erlandsen denne punch line: "Throw off your policies and expose your collections!"

Kassation og fjernlån – er der en sammenhæng?

Af Vibeke Nielsen

Fjernlånskonference på Hindsgavl Slot den 31. maj-1. juni 2007 havde 3 temaer: 'Automatisering af fjernlån', 'Kassationspolitik og påvirkning af fjernlånet' og 'Digitalisering og adgang til elektroniske ressourcer'. Session 2 med temaet 'Kassationspolitik og påvirkningen af fjernlånet' er udgangspunktet for denne artikel.

Vibeke Nielsen
Projektkontoret
Overcentralområdet
Statsbiblioteket

Niels Ole Pors fra Danmarks Biblioteksskole startede sessionen med et inspirerende indlæg. Der findes ingen litteratur om sammenhæng mellem fjernlån og kassation, men Niels Ole Pors mener ikke, at der er en direkte sammenhæng mellem kassation og fjernlån.

Han gav en beskrivelse af kassationsmodellen *Slotes metode*, hvor man selv kan fastsætte niveauet til identifikation af kassationskandidater, hvorefter man matematisk kan vurdere og beslutte omfanget af kassationskandidaterne. Princippet kan sandsynligvis overføres til digitale samlinger f. eks. downloads af artikler. Slotes metode har endvidere den fordel, at den giver indsigt i kundernes behov, så den kan også bruges til at reklamere for f.eks. elektroniske tidsskrifter, der ikke anvendes ret meget. Grundprincippet i metoden er beskrevet nærmere på Biblioteksstyrelsens hjemmeside¹.

Herefter fortalte Lene Stampe fra Roskilde Universitetsbibliotek om kassation ud fra hendes erfaringer. Siden Roskilde Universitetsbibliotek

blev oprettet i 1972, er der etableret en samling på 820.000 fysiske enheder, så der er akut pladmangel nu og kassation er nødvendig, men det gør ondt! Der er følelser involveret i kassation, da man ofte skal smide materialer ud, som man selv har købt. Processen ville køre mere strømlinet, hvis der var et depotbibliotek for forskningsbiblioteker, som det er tilfældet med folkebibliotekerne, hvor Statsbiblioteket varetager denne overbygningsfunktion.

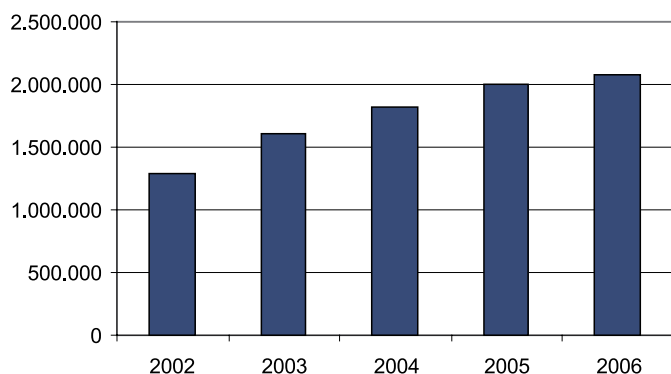
Der købes elektronisk adgang til tidsskrifter på Roskilde Universitetsbibliotek, hvorefter det fysiske tidsskrift så kan kasseres. Problemet er, at der mangler en aftale for danske elektroniske tidsskrifter, så nogle titler forsvinder ud af licenserne, og der er begrænsninger på brugen. Der udbydes ikke ret mange digitale bøger på det danske marked, så der er stadig et stort behov for at låne fysiske materialer af hinanden.

Statsbiblioteket har gennem de seneste år oplevet en stigende vækst i udlånet til biblioteker, og den tendens ser ud til at fortsætte. Så

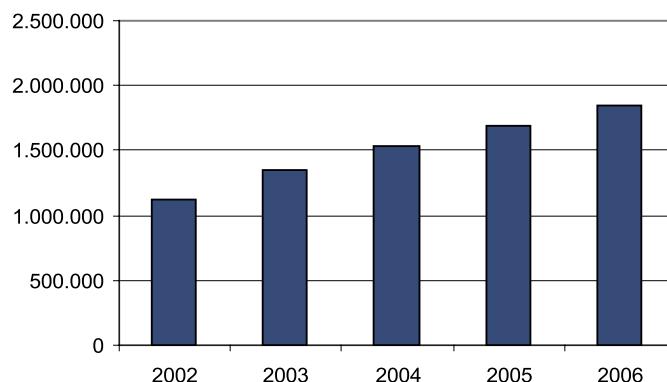
oplæggende på fjernlånskonferencen affødte flere interessante problematikker. Hvad er der egentlig sket med det dansk interurbane lånesamarbejde de sidste 5 år? Har større tilgængelighed eller CB-reformen med kassation på de centralbiblioteker, der blev kategori 3 biblioteker uden materialeforpligtigelse, betydet noget for det interurbane lånesamarbejde?

For folkebibliotekerne er både interurbanindlån og -fornyelser samt interurbanudlån støt stigende, som det kan ses af nedenstående tabeller. Der er ikke medtaget lån til skolebiblioteker i tallet for folkebibliotekernes interurbanudlån. For de største forskningsbiblioteker er interurbanudlånet stigende, mens indlånet er ret stabilt med en svagt faldende tendens, hvilket nok skyldes en større brug af elektroniske materialer. Der er altså en øget aktivitet på folkebibliotekerne, mens det for de største forskningsbiblioteker hovedsagelig er interurbanudlån til folkebibliotekerne, der er steget de sidste 5 år.

Folkebibliotekers interurbanindlån og fornyelser i alt

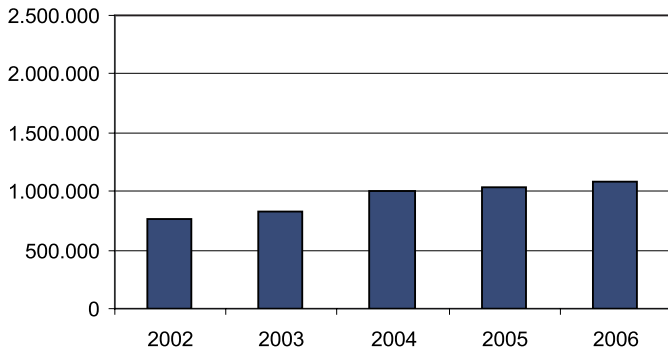

Folkebibliotekers interurbanudlån i alt

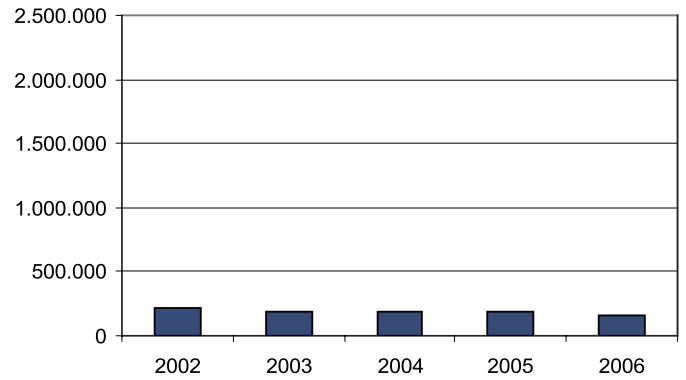

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

Forskningsbibliotekernes interurbanudlån, kopier og fornyelser i alt

Forskningsbibliotekernes interurbanindlån i alt

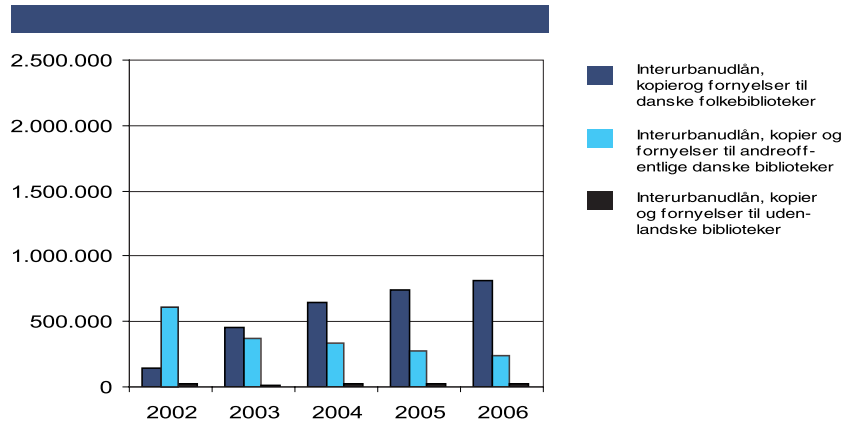

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

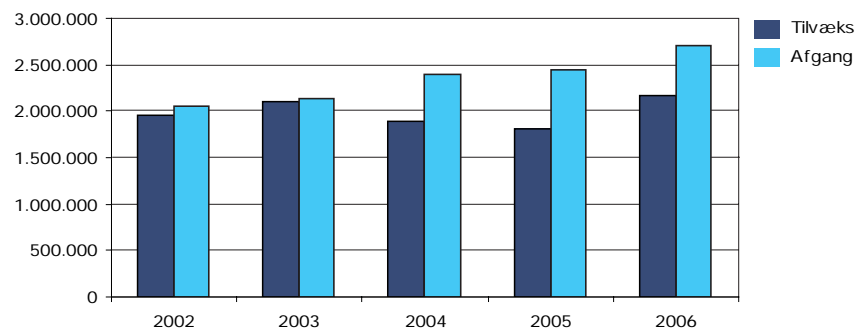
I nedenstående tabel er de største forskningsbibliotekernes interurbanudlån fordelt på 3 lånerkategorier, hvoraf udlånet til andre danske offentlige biblioteker og udenlandske biblioteker er faldende gennem de sidste 5 år, mens udlånet til folkebibliotekerne er steget fra ca. 140.000 udlån i 2002 til 815.000 udlån i 2006, så det er mere end 5-doblet i løbet af 5 år. Det er Statsbiblioteket, der på grund af overbygningsfunktionen, modtager de fleste bestillinger fra folkebibliotekerne, hvilket i 2006 svarer til ca. 64 % af de store forskningsbibliotekernes samlede udlån til folkebibliotekerne.

Statistikken siger ikke noget om, hvorfor folkebibliotekernes interurbanindlån stiger, blot at det stiger. Nedenstående tabel viser folkebibliotekernes tilvækst og afgang i perioden 2002-2006, hvor der i alle 5 år er en større afgang af monografier, hvilket giver en difference på 1.823.527 stk.

Det er muligt, at Niels Ole Pors har ret i, at der ikke er en sammenhæng mellem kassation og fjernlån, og folkebibliotekernes stigende interurbanindlån skyldes større tilgængelighed via f.eks. bibliotek.dk i stedet for den øgede kassation. Det vides dog ikke med sikkerhed, og det bliver spændende at følge udvikling i fremtiden.

Tilvækst og afgang på danske folkebiblioteker 2002-2006

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

Læs også artiklen s. 18

¹ <http://www.bs.dk/>

Ophavsret og persondataspørgsmål

Hvad er min ret og hvad er min pligt – ja hvad må vi egentlig?

DF's Forum
for Registrering

Temadag på CBS

Onsdag d. 3. oktober 2007

Kl. 9.30 - 15.30

DF's Forum for Registrering indbyder såvel fagreferenter og katalogisatorer som udlånsfolk til en temadag, der gerne skal belyse grænserne for, hvordan vi må agere i formidlingen mht. medietyper, sociale teknologier mv., når vi samtidig vil holde os indenfor lovens rammer. Vi har indbudt repræsentanter fra Biblioteksstyrelsen og Copydan, jurister, eksperter og praktikere på området til at bidrage.

PROGRAMMETS INDHOLD

Ankomst og kaffe (9.30-10.00)

Hvad må bibliotekerne købe og låne ud?

Hvad må bibliotekerne kopiere i sin helhed?

Hvad må vi citere/gengive som uddrag i katalogen og i andre materialer?

Projekt Digitev: Et oplæg omkring digitalisering af kompendier, hvor der sammenlignes mellem at gøre kompendier elektroniske og trykte tilgængelige.

Hvilke ændringer tegner der sig på ophavsretsområdet?
Kulturministeriets arbejdsgruppe om digitalisering af kulturarven - undergruppen om ophavsretlige spørgsmål

Persondataspørgsmål – i relation til katalogen

Opsamling og afrunding

TID

Onsdag d. 3. oktober 2007 kl. 9.30-15.30

STED

CBS – Kilen, Lokale KS43, Kilevej 14 A/B, 2000 Frederiksberg

PRIS

750 kr. for medlemmer af DF, - 850 kr. for ikke-medlemmer.

TILMELDING

Senest 14. september 2007 på df@statsbiblioteket.dk

Mærk din mail Ophavsret.

Din tilmelding er bindende og SKAL indeholde navn, tjenestested og tjenestestedets EAN-nummer, adresse og samt personlig e-mail.

Endeligt program vil blive udsendt via forskbiblisten.

SEPTEMBER

European Digital Library Kicks Off! The European Library searches the content of European national libraries. www.EuropeanDigitalLibrary.eu

14. – 18. Lesbos, Grækenland
Libraries without Walls 7. International conference organised by CERLIM.
Centre for Research in Library and Information Management.
www.cerlim.ac.uk/conf/lww7/

19. – 20. Munkebjerg, Vejle
DFs Årsmøde og generalforsamling.
Forskningskvalitet: kan det måles – og skal bibliotekerne gøre det? www.dfd.dk

20. – 22. Madrid, Spanien
The 5th International Conference on the Book.
<http://book-conference.com>

27. – 30. Göteborg, Sverige
Göteborg Book Fair. Bok & Bibliotek i Norden AB
www.bok-bibliotek.se

OKTOBER

3. CBS, København
Ophavsret og persondataspørgsmål. Temadag om sammenlægninger.
DF's Forum for Registrering. Program udsendes via forskibib.list. www.dfd.dk

8. – 9. London, UK
Internet Librarian International 2007.
New Realities, Roles and Resources. www.internet-librarian.com/index.shtml

11. DB, København
Fusion eller Overtagelse. Temadag.
DF's Forum for Tidsskrifter. Programmet kan ses på www.dfd.dk

11. – 12. Korfu, Grækenland
2nd International Conference on Metadata and Semantics Research.
www.mtsr.ionio.gr/

20. – 22. Madrid, Spanien
Book 2007: Fifth International Conference on the Book.
Arrangeret af Government of Spain, Ministry of Culture og Common Ground
<http://b07.cgpublisher.com/welcome.html>

24. – 26. KB, København
Digitization of Library Material in Europe. LIBER-EBLIDA Workshop on Digitization. www.eblida.org/index.php?page=index

29. – 31. Singapore
Resource Sharing for the Future, Building Blocks for Success.
10th Interlending & Document Supply International (ILDS) Conference. IFLA.
www.nlbconference.com/ilds

16. – 18. Forum, København
Bogforum 2007 – København.
www.kulturtidsskrifter.dk/BogForum_2007_2006.64.0.html

NOVEMBER

4. – 6. London, UK
Online Information 2007 Conference.
www.online-information.co.uk/online07/

Afsender

DF sekretariatet
Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Tangen 2
8200 Århus N

Returneres ved vedvarende adresseændring

PRESSEMEDDELELSE

Nyt samarbejde mellem forskning og praksis skal styrke danske biblioteker

Danmarks Biblioteksskole og Biblioteksstyrelsen underskrev den 27. juni en samarbejdsaftale, der skal styrke Danmarks biblioteker.

Det danske biblioteksvæsen hører til Europas bedste, men det står over for store udfordringer. Det moderne bibliotek er meget mere end et sted, hvor man låner bøger. Det er ikke længere nok at give adgang til information. Biblioteket skal også hjælpe med at forvandle information til viden.

Den nye aftale betyder, at Danmarks Biblioteksskole og Biblioteksstyrelsen vil arbejde tæt sammen om at udvikle fremtidens bibliotek. Det skal blandt andet ske gennem fælles kurser, forskningsprojekter og publikationer. Aftalen sikrer, at den nyeste viden bliver anvendt, når bibliotekerne omstiller sig. Samarbejdsaftalen sætter biblioteksbrugerne i centrum. Målet er at tilføre biblioteksudviklingen dynamik, så vi også fremover har biblioteker, der lever op til brugernes ønsker og behov. Jens Thorhauge, direktør for Biblioteksstyrelsen, siger:

Som det centrale statslige organ på biblioteksområdet skal vi bl.a. støtte og inspirere til forsøg, udvikling og omstilling både i relation til folkebiblioteker og forskningsbiblioteker. Med den nye aftale skaber vi et frugtbart dialogforum og en platform for nye initiativer i samarbejde med forskerne.

Lars Qvortrup, rektor for Danmarks Biblioteksskole, siger: Danmarks Biblioteksskole er en af de største forskningsinstitutioner i Europa inden for biblioteks- og informationsvidenskab. Med aftalen bygger vi bro mellem praktikere og forskere på biblioteksområdet. Vi kan fortælle, hvad der virker, og vi kan sætte perspektiv på udviklingen. Til gengæld kan vi lære meget af praktikerne i den danske biblioteksverden. I fællesskab kan vi styrke de danske biblioteker.

Aftalen blev underskrevet d. 27. juni kl. 9.15-9.45 på Danmarks Biblioteksskole, Birketin-get 6, 2300 København S.

KONTAKTPERSONER

Rektor Lars Qvortrup
Danmarks Biblioteksskole
Tlf. 32 58 60 66
Mobil 41 13 29 89,
lq@db.dk

Kommunikationsansvarlig Bodil Christensen
Danmarks Biblioteksskole
Tlf. 32 34 13 36
Mobil 20 87 19 44
bc@db.dk

Direktør Jens Thorhauge
Biblioteksstyrelsen
Tlf. 33 73 33 67
Mobil 21 42 67 97
jth@bs.dk

Pressekonsulent Lone Sewerin
Biblioteksstyrelsen
Tlf. 33 73 33 84
Mobil 40 95 72 57
se@bs.dk